ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΑ ΠΡΟΣΟΜΟΙΩΣΗΣ
ΤΜΗΜΑΤΑ Γ΄ ΛΥΚΕΙΟΥ
ΑΡΧΑΙΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ
ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ: 02-03-2024

Α. ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ, Πολιτικά Θ 2, 1-4

Ὅτι μὲν οὖν νομοθετητέον περὶ παιδείας καὶ ταύτην κοινὴν ποιητέον, φανερόν τίς δ' ἔσται ἡ παιδεία καὶ πῶς χρὴ παιδεύεσθαι, δεῖ μὴ λανθάνειν. νῦν γὰρ ἀμφισβητεῖται περὶ τῶν ἔργων. Οὐ γὰρ ταὐτὰ πάντες ὑπολαμβάνουσι δεῖν μανθάνειν τοὺς νέους οὔτε πρὸς ἀρετὴν οὔτε πρὸς τὸν βίον τὸν ἄριστον, οὐδὲ φανερὸν πότερον πρὸς τὴν διάνοιαν πρέπει μᾶλλον ἢ πρὸς τὸ τῆς ψυχῆς ἦθος· Ἔκ τε τῆς ἐμποδὼν παιδείας ταραχώδης ἡ σκέψις καὶ δῆλον οὐδὲν πότερον ἀσκεῖν δεῖ τὰ χρήσιμα πρὸς τὸν βίον ἢ τὰ τείνοντα πρὸς ἀρετὴν ἢ τὰ περιττά (πάντα γὰρ εἴληφε ταῦτα κριτάς τινας)· περί τε τῶν πρὸς ἀρετὴν οὐθέν ἐστιν ὁμολογούμενον (καὶ γὰρ τὴν ἀρετὴν οὐ τὴν αὐτὴν εὐθὺς πάντες τιμῶσιν, ὥστ' εὐλόγως διαφέρονται καὶ πρὸς τὴν ἄσκησιν αὐτῆς).

Ὅτι μὲν οὖν τὰ ἀναγκαῖα δεῖ διδάσκεσθαι τῶν χρησίμων, οὐκ ἄδηλον ὅτι δὲ οὐ πάντα, διῃρημένων τῶν τε ἐλευθερίων ἔργων καὶ τῶν ἀνελευθερίων φανερόν, καὶ ὅτι τῶν τοιούτων δεῖ μετέχειν ὅσα τῶν χρησίμων ποιήσει τὸν μετέχοντα μὴ βάναυσον. Βάναυσον δ' ἔργον εἶναι δεῖ τοῦτο νομίζειν καὶ τέχνην ταύτην καὶ μάθησιν, ὅσαι πρὸς τὰς χρήσεις καὶ τὰς πράξεις τὰς τῆς ἀρετῆς ἄχρηστον ἀπεργάζονται τὸ σῶμα τῶν ἐλευθέρων [ἢ τὴν ψυχὴν] ἢ τὴν διάνοιαν.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

Α1.

α. Να γράψετε τον αριθμό που αντιστοιχεί σε καθεμιά από τις παρακάτω περιόδους λόγου και δίπλα σε αυτό την λέξη **«Σωστό»**, αν είναι σωστή, ή τη λέξη **«Λάθος»**, αν είναι λανθασμένη, με βάση το αρχαίο κείμενο, παραθέτοντας το χωρίο στο οποίο στηρίξατε την απάντησή σας.

1. Ο Αριστοτέλης είναι θιασώτης μιας νομοθετικά κατοχυρωμένης κοινής παιδείας.

2. Μολονότι στο παρελθόν υπήρχαν διαφορετικές απόψεις σχετικά με το εκπαιδευτικό πρόγραμμα, στην εποχή του Αριστοτέλη έχει επέλθει ομοφωνία για τον ενδεδειγμένο τύπο παιδείας.
3. Όλοι τιμούν την αρετή και την ασκούν με τον ίδιο τρόπο, εφόσον της αποδίδουν κοινό περιεχόμενο.
4. Ο Αριστοτέλης επισημαίνει ότι η έρευνα για την παιδεία δεν διευκολύνεται από την παρατήρηση της τότε παρεχόμενης εκπαίδευσης.
5. Στο «παιδευτικό» πρόγραμμα του Αριστοτέλη δεν έχει θέση καθετί που εθίζει το νέο στην ευτέλεια και την ποταπότητα.

Μονάδες 5

β. Να ερμηνεύσετε στην ακόλουθη φράση τι δηλώνει η χρήση των ρηματικών επιθέτων **«νομοθετητέον»** και **«(κοινήν) ποιητέον»** αναφορικά με τη σημασία που αποδίδει ο Αριστοτέλης στην παιδεία: **«Ὅτι μὲν οὖν νομοθετητέον περὶ παιδείας καὶ ταύτην κοινὴν ποιητέον, φανερόν»**

Μονάδες 5

Β1.

α. Ο Αριστοτέλης υποστηρίζει ότι η παιδεία πρέπει να συμβάλει στην ηθικοποίηση του ανθρώπου. Να επισημάνετε ποιες δυσκολίες για την επίτευξη αυτού του στόχου αναφέρει ο φιλόσοφος στο ακόλουθο χωρίο: **«τίς δ' ἔσται ἡ παιδεία ……. ὥστ' εὐλόγως διαφέρονται καὶ πρὸς τὴν ἄσκησιν αὐτῆς).»**

Μονάδες 5

β. Ποιον προβληματισμό για τους στόχους της παιδείας καταθέτει ο Αριστοτέλης, όταν αντιπαραθέτει την έκφραση **«τά τείνοντα πρός ἀρετὴν»** στις εκφράσεις **«τά χρήσιμα πρός τον βίον»** και **«τά περιττά».**

Μονάδες 5

Β2.
Η Πολιτεία, καθώς πορεύεται μέσα στον ιστορικό χρόνο, έχει χρέος να ασφαλίζει και να ελέγχει την πορεία της, τη συνέχεια της ζωής της. Το κατορθώνει με τη σταθερότητα των θεσμών της, αλλά προπαντός με τη διάπλαση και την καθοδήγηση των επερχόμενων γενεών, που θα γίνουν φορείς των θεσμών αυτών και εγγυητές της συνέχειάς της. Η πολιτεία είναι γι' αυτό καθίδρυμα παιδείας.
Με την παιδεία προπαντός και όχι με τη βία, που είναι το απαραίτητο αλλά μόνο μέσο, κατευθύνει την πράξη των πολιτών, ακόμη και των αρχόντων της. Με την παιδεία καλλιεργεί τις αξίες από τις οποίες δικαιολογείται η ύπαρξή της. Με την

παιδεία της συμβάλλει στην προαγωγή της διεθνούς πολιτείας της ανθρωπότητας ολόκληρης. Το μέγα και πρώτο καθήκον της είναι γι' αυτό η παιδεία.

Δεν είναι μόνο της πολιτείας καθήκον. Η παιδεία είναι καθήκον κάθε ανθρώπου άξιου να το εκπληρώσει. […]. Σαν θνητό όν, που σε λίγες ώρες μπορεί να μην υπάρχει, που σε λίγα χρόνια θα φθαρεί και θα χαθεί, οφείλει ό,τι συγκομίσει να το μοιράσει για να μη χαθούν τα άξια θησαυρίσματά του μαζί με το ανάξιο σαρκίο του.

Η πολιτεία, όμως, διαθέτει μέσα παιδείας που τα άτομα δε διαθέτουν, γιατί η παιδεία σε μια κοινωνία χρειάζεται συντονισμό δραστηριοτήτων, μια ιεράρχηση αξιών, που μόνο μια υπερκείμενη εξουσία μπορεί να επιβάλει. […]

Η παιδεία πρέπει να κρατήσει τον ανώριμο άνθρωπο, τον άνθρωπο της φύσης, να τον καταστήσει ικανό να κατευθύνει τη νόηση, τη βούληση και την πράξη του προς τον ύπατο σκοπό. Τούτο το κατορθώνει η παιδεία με τη διάπλαση της σκέψης, της αίσθησης και του ήθους.

Έργο της είναι γι' αυτό εν πρώτοις να καθοδηγήσει τον άνθρωπο πώς να δυναμώσει βιολογικά, για να γίνει το σώμα του η κατάλληλη υποδομή για τα έργα του πνεύματος. Ο άνθρωπος πρέπει να μάθει να θεραπεύει το σώμα, γνωρίζοντας πως η θεραπεία του σώματος δεν είναι αυτοσκοπός, αλλά μέσο για τη θεραπεία του πνεύματος. Γι' αυτό πρέπει να μη γίνεται επί θυσία της άσκησης του πνεύματος, αλλά σε αδιάκοπη ισορροπία και συνάρτηση με την τελευταία…

Έτσι η παιδεία πρέπει να είναι πρώτα παιδεία του σώματος και ύστερα παιδεία επαγγελματική, δηλαδή παιδεία των μεθόδων και των τρόπων με τους οποίους ο άνθρωπος και μέσω αυτού το κοινωνικό σύνολο, θα παράγει υλικά αγαθά, τα αναγκαία για τη συντήρηση και την ανάπτυξη του εαυτού του και του κοινωνικού συνόλου…

Συγχρόνως με τις γνώσεις για την παραγωγή υλικών αγαθών, ο άνθρωπος πρέπει να αποκτήσει τις απαραίτητες γνώσεις για να δρα μέσα στην πολιτική κοινωνία όπου ανήκει. Και επειδή κατά κανόνα του αναγνωρίζονται και πολιτικά δικαιώματα, δηλαδή συμμετοχή στη άσκηση της πολιτικής εξουσίας, πρέπει να αποκτήσει τις στοιχειώδεις τουλάχιστον γνώσεις, που θα του επιτρέπουν να ασκεί αυτά τα δικαιώματα. Παράλληλα με την επαγγελματική παιδεία βαδίζει και η πολιτική αγωγή. Στηριγμένος στην εκγύμναση του σώματος, στη γνώση τεχνικής για την απόκτηση υλικών αγαθών και στην πολιτική του αγωγή, καλείται ο πολίτης να επιδοθεί στο κύριο έργο του, στη θεραπεία του πνεύματος. Άλλωστε, μαζί με την επαγγελματική και τη σωματική παιδεία, πρέπει να αρχίσει και η θεραπεία του πνεύματος, γιατί, κατά έναν τρόπο, όλες οι μορφές της παιδείας πρέπει να προχωρούν παράλληλα. Η θεραπεία του πνεύματος συνίσταται στην καλλιέργεια όλων των ανώτατων αξιών, των ιδεών, των αντικειμένων, που δεν επιδιώκουμε να τα μάθουμε, γιατί είναι τα μέσα των άλλων, αλλά γιατί είναι αυτοσκοποί.

Με αυτό τον τρόπο η παιδεία δεν είναι καλλιέργεια απλώς μιας δεξιοτεχνίας αλλά μια καθολική καλλιέργεια της σκέψης και της ψυχής, που αυτή μόνο δίνει ποιότητα και σταθερό έρμα και δημιουργικότητα στον άνθρωπο. Αυτή πλάθει τον άνθρωπο από τη ρίζα του και γι΄ αυτό σωστά λέγεται «ανθρωπιστική παιδεία».

Κωνσταντίνος Τσάτσος, «ΠΟΛΙΤΙΚΗ», Αθήνα 1975

Να εντοπίσετε ποιοι στόχοι από αυτούς που αναφέρονται στο παραπάνω απόσπασμα από το δοκίμιο «Η λειτουργία της παιδείας» του Κωνσταντίνου

Τσάτσου απαντούν σε ερωτήματα και διλήμματα που τίθενται από τον Αριστοτέλη για την παιδεία της εποχής του στο δοθέν κείμενο.

Μονάδες 10

Β3. Να αντιστοιχίσετε καθεμία από τις φράσεις της στήλης Α του παρακάτω πίνακα με μία φράση από τη στήλη Β που συμπληρώνει ορθά το νόημά της.

Α	**Β**
1. Ο Σωκράτης	α. κρίθηκε ένοχος από το λαϊκό δικαστήριο της Ηλιαίας με μεγάλη πλειοψηφία β. με πρόσχημα τη θρησκεία διώχθηκε για πολιτικούς λόγους γ. καταδικάστηκε για αθεΐα
2. Από το δεύτερο βιβλίο της Πολιτείας ως το τέλος κύριοι συνομιλητές είναι	α. ο Σωκράτης, ο Γλαύκων και ο Αδείμαντος β. ο Σωκράτης και ο σοφιστής Θρασύμαχος γ. ο Σωκράτης, ο Γλαύκων και ο Κέφαλος
3. Στην πλατωνική Πολιτεία οι φύλακες - επίκουροι	α. είναι η πολυπληθέστερη από τις τρεις τάξεις β. έχουν στρατιωτικά και διοικητικά καθήκοντα γ. αναλαμβάνουν μόνο διοικητικά καθήκοντα
4. Στη δικαιοσύνη κατά τον Πλάτωνα εμπεριέχονται τρεις αρετές	α. η σοφία, η ανδρεία, η σωφροσύνη β. η σοφία, η φρόνηση, η σωφροσύνη γ. η σοφία, η αυτοκυριαρχία, η σωφροσύνη
5. Στον διάλογο Πρωταγόρας του Πλάτωνα	α. ο Σωκράτης χρησιμοποιεί την παραγωγική μέθοδο β. διατυπώνεται ήδη ολοκληρωμένη η αντίληψή του για την αρετή γ. δεν διατυπώνεται οριστικό συμπέρασμα σχετικά με το θέμα της συζήτησης.

Μονάδες 10

Β4

α. Να βρείτε με ποιες λέξεις του κειμένου έχουν ετυμολογική συγγένεια οι παρακάτω λέξεις της νέας ελληνικής: **πέδιλο, αφαίρεση, δεοντολογικός, κατάληψη, πραγματογνώμων, σχεδία.**

Μονάδες 6

β. Με το δεύτερο συνθετικό καθεμίας από τις παρακάτω σύνθετες λέξεις του κειμένου να σχηματίσετε δύο νεοελληνικά ομόρριζα (απλά ή σύνθετα-παρασύνθετα) αξιοποιώντας διαφορετικό θέμα κάθε φορά: **διαφέρονται, εὐλόγως.**

Μονάδες 4